

Sosiaalityön tiedonmuodostus kvantifikaatioimperatiivin vastavoimana

Riikka Sujamo

Alkusanat

En pysty tarkkaan muistamaan 'Sinnikkään sosiaalityön' - käytäntötutkimuksen alkuvaiheita. Kyseessä on kuitenkin ollut vuosi 2024 ja hyvinvointialueuudistusta on ollut takana vasta alle kaksi vuotta. Ehkä idean ensimmäinen siemen on tullut minulta, mutta tämä on ollut kuitenkin monen henkilön yhteisen tiedonmuodostuksen lopputulema. Koen merkittävää onnellisuutta siitä, miten puolikkaasta ajatuksesta joku toinen voi saada kiinni ja kasvattaa sitä jotain paljon suurempaa. Näin on käynyt myös tämän kanssa. Alkuajatus on ollut hämmäinen, ja se on jalostunut matkan varrella monen eri tekijän ja henkilön toimesta. Iso kiitos omasta puolestani kaikille tähän osallistuneille. Erityisesti haluan kiittää Elina Perkiötä ja Anna Pekkarista inspiroivista keskusteluista, joissa mikään ei ole mahdotonta. Lisäksi kiitän Annaa ja Noora Aarniota, jotka ovat saattaneet oman tekstini lopulliseen julkaisumuotoonsa. Toivon, että voimme omalla esimerkillämme rohkaista ja kannustaa muita sosiaalihuollon ammattihenkilöitä kokeilemaan rohkeasti käytäntötutkimuksen tekemistä. Tässä ajassa tarvitaan erityisesti sinnikkyyttä ja rohkeutta!

Johdanto

Tämä teksti on hakenut suuntaansa jo reilun vuoden ajan. Toukokuussa 2025 kävin keskustelua kollegoideni Elina Perkiön ja Anna Pekkarisen kanssa, jossa aiheena oli sosiaalityön likaisuus ja näiden sanojen yhdistelmä hätkähdytti minua. Se kuulosti niin epäsovinnaisen sopivalta kuvaukselta. Tällöin aloin miettiä tämän tekstin näkökulmaa. Pohdin ensin vahvemmin likaisen sosiaalisen ja tiedolla johtamisen näkökulmaa, mutta halusin ottaa tarkasteluun mukaan sosiaalityön tiedonmuodostuksen ja kvantifikaatioimperatiivin. Alkuajatusani ruokki Elinan vinkki Mary Douglasin teokseen Puhtaus ja vaara (2000/1966), jossa lika on yksi keskeisistä käsitteistä. Lika koetaan usein uhkana ja siksi se ikään kuin loukkaa vallalla olevaa järjestystä. Lisäksi Anna kuvasi likaisuutta näin:

"se likaisuus liittyy just monin tavoin siihen epämääräisyyteen ja epätäsmällisyyteen ja siihen kuinka sosiaalinen jotenkin pakenee määrittelyjä ja numeroita ja kaikkea eksaktia."

Muiden ajatusten ja tulkintojen kautta, aloin pohtia likaisuutta jonakin sellaisena ulottuvuutena, joka täytyy jättää huomioimatta, vaikka tunnistavat sen olemassaolon yleistäen elefantiksi olohuoneessa. Syitä välttelyyn voi olla useita, mutta usein sosiaalihuollon teemat nostetaan esiin negatiivisessa mielessä: Vanhustenhuollon kriisi, lastensuojelun kriisi, asunnottomuuskeskriisi, päihde- ja mielenterveyspalvelujen kriisi. Sosiaalihuollon onnistumisista ei juuri puhuta. Toisaalta myös ymmärrys siitä, mitä onnistumiseksi lasketaan, vaihtelee. Sosiaalihuollon yksittäinen onnistuminen voi olla myös kannattelevaa ja asiakkaan tilanteen stabilointia eikä nykyaikainen menestystarina, jossa tehdään merkittävä muutos aiempaan tai oikeastaan parempaan. Myös onnistumisia voidaan näin ollen eriarvoistaa. Pohdin, voidaanko tiedolla johtamisen keinoin tehdä näkyväksi sosiaalisen likaisuutta ja kehittää tapoja käsitellä epämääräisyyttä vastuullisesti.

Tässä tarkoitan “likaisella sosiaalisella” sosiaalityön kohteena olevaa sosiaalista todellisuutta, joka on monitulkintaista, vaikeasti rajattavaa, tilannesidonnaista eikä välttämättä taivu mittareiden ja raportointilogiikan vaatimuksiin. Samanaikaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon johtamisessa korostuu yhä vahvemmin tietoon perustuva päätöksenteko, jossa määrälliset mittarit saavat helposti hallitsevan aseman. Yhdistän tarkasteluni jopa kliiniseltä kuulostavan tiedolla johtamisen käsitteen kanssa ja pohdin tästä näkökulmasta likaista sosiaalista julkisen sosiaalihuollon ja sosiaalityön kontekstissa ja millainen rooli tiedolla johtamisella siinä on tai voisi olla. Sosiaalityö kohtaa koko ajan monimutkaistuvampia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja siksi tiedolla johtamisessa on kehitettävä uusia tapoja koota yhteen erilaisia tietomuotoja eri lähteistä yhdessä tulkittavaksi (vrt. Jalonen 2020, 76).

Tässä esseessä kysyn, miten sosiaalityön tiedonmuodostus voisi toimia kvantifikaatioimperatiivin vastavoimana. Väitän, että sosiaalihuollon tiedolla johtamisen ei tulisi pyrkiä puhdistamaan sosiaalista sen likaisuudesta vaan kehittää tapoja, joilla laadullinen, kokemuksellinen, ammatillinen, rakenteellinen ja määrällinen tieto voidaan tuoda yhteiseen tulkintaan ja päätöksenteon tueksi.

Sosiaalityön tiedonmuodostus

Sosiaalityön tiedonmuodostus on perinteisesti nojannut laadullisiin menetelmiin ja moniääniseen tietoon, mikä tekee siitä tärkeän vastavoiman kvantifikaatioimperatiiville, jossa päätöksenteko rakentuu liiaksi määrällisten mittareiden varaan. Numerot tarjoavat näennäistä objektiivisuutta ja yksinkertaistavat monimutkaisia ilmiöitä, mutta sosiaalityön kontekstissa ne eivät yksin riitä kuvaamaan asiakkaiden elämäntilanteiden monimuotoisuutta. Sosiaalityön tiedonmuodostus ei ole vastavoima numeroille sinänsä, vaan vastavoima sellaiselle numerokeskeisyydelle, jossa monimutkaiset elämäntilanteet, rakenteelliset tekijät ja ammatillinen tulkinta katoavat mittareiden taakse.

Pirkanmaan hyvinvointialueella on kehitetty sosiaalisen raportin prosessia, joka koostuu eri tiedonkeruumenetelmiä hyödyntämällä saadusta ja analysoidusta tiedosta kontekstoituen yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Aineistoista johdetaan konkreettisia ja realistisesti toteutettavissa olevia toimenpide-ehdotuksia, joiden toteutumista myös seurataan. Sosiaalinen raportti on aina julkinen. Pirhassa tehtävä rakenteellisen sosiaalityön tietotyö on kansallista pioneerityötä, jossa useista eri tiedonmuodostuksen tavoista koostuneet sosiaaliset raportit sisältävät prosessoitua tietoa, jota voidaan hyödyntää päätöksenteon tukena - prosessoinnin kautta tiedosta tulee päätöksentekokelpoista. (Laihonen ym. 2013, 48). Sosiaalisten raporttien aineistotiedon analysoinnissa korostuu inhimillinen panos ja ihmisen rooli aineiston tulkinnessa (emt. 48).

Sosiaalisissa raporteissa ei ole kaihdettu vakavien ilmiöiden käsittelyä. Sosiaalisia raportteja on tehty vuosien 2023–2025 aikana yhteensä kymmenen kappaletta. Ne ovat yhtä lukuun ottamatta luettavissa Pirkanmaan hyvinvointialueen julkisilta verkkosivuilta. Sosiaalisista raporteista on tehty myös koonti, josta löytyy raporttien lyhyet kuvaukset (Sujamo & Perkiö 2026). Monimutkaisten kausaalisuhteiden selittäminen on monille tahoille liian hidasta nykyaikana, mutta nähdäkseni sosiaalisten raporttien tuottamaa tietoa voidaan kuvata vastavoimaksi kvantifikaatioimperatiiville, vaikka raporteissa myös hyödynnetään numeerisia aineistoja.

Tiedolla johtaminen ei voi rajoittua pelkästään talouslukuihin tai suoritemittareihin. Se edellyttää rakenteita, jotka tukevat tiedon yhteiskehittämistä, hiljaisen tiedon hyödyntämistä ja tutkimuksen juurruttamista arjen työhön. Pirkanmaan hyvinvointialueella laaditut sosiaaliset raportit tarjoavat mallinnetun esimerkin tiedonmuodostuksen uudistamisesta. Raportit yhdistävät numeerisia ja laadullisia aineistoja, mutta niiden ydin on kontekstoitu tieto, joka tekee näkyväksi organisaation aineetonta pääomaa ja tuottaa päätöksentekokelpoisia toimenpide-ehdotuksia.

Miten kirkastaa sosiaalityön tiedonmuodostusta vastavoimana kvantifikaatioimperatiiville?

Sosiaalityö on yhteiskuntatieteellinen tieteenala, jossa korostuu laadullinen tutkimus ja tietotuotanto. Sosiaalityötä voidaan jopa kuvata eräällä tavalla likaiseksi sen epämääräisyyden ja epätäsmällisyyden vuoksi samalla, kun sosiaalinen pakenee määrittelyjä, numeroita ja kaikenlaista eksaktia. Aiheuttaako likaisuus sen, ettei sosiaalityön teemoihin haluta koskea ja se tuo mukanaan ulottuvuuden, joka halutaan jättää huomiotta, vaikka sen olemassaolo tunnustetaan – kuin elefantti olohuoneessa. Syitä välttelyyn voi olla monia, mutta usein sosiaalityön sisältöihin liittyvät teemat nostetaan esiin negatiivisessa mielessä: vanhustenhuollon kriisi, lastensuojelun kriisi, asunnottomuuskriisi, päihde- ja mielenterveyspalvelujen kriisi. Sosiaalihuollon onnistumisista ei juuri puhuta. Toisaalta myös ymmärrys siitä, mitä onnistumiseksi lasketaan, vaihtelee. Sosiaalihuollon yksittäinen onnistuminen voi olla myös kannattelevaa ja asiakkaan tilanteen stabilointia eikä nykyaikainen menestystarina, jossa tehdään merkittävä muutos aiempaan tai oikeastaan parempaan. Myös onnistumisia voidaan näin ollen eriarvoistaa. Onko mahdollista kirkastamalla sosiaalityön tiedonmuodostusta saada moniäänisempää tutkittua tietoa ja käytäntöjä? Millaisella tiedolla sosiaalihuollon palveluita johdetaan tai halutaan johtaa ja onko tiedolla johtamisella paikkaa tässä?

Kun sosiaalityön tietopohjaa vahvistetaan tutkimusperustaisilla menetelmillä ja moniäänisellä tiedolla, voidaan paitsi parantaa palvelujen laatua ja vaikuttavuutta myös haastaa kvantifikaatioimperatiivin valta-asemaa. Tiedonmuodostuksen kirkastaminen ei ole vain akateeminen kysymys, vaan käytännön edellytys sosiaalipalvelujen kehittämiselle ja työntekijöiden pitovoiman vahvistamiselle. Sosiaalityön rakenteellisuus saa voimansa yhteisistä havainnoinnista ja vuorovaikutuksesta. (Markkula ja Ojala 2026, 4). Sosiaalityön tiedonmuodostuksen merkitys tulee näkyväksi erityisesti silloin, kun sitä tarkastellaan suhteessa hallinnolliseen tarpeeseen mitata, vertailla ja tiivistää ilmiöitä numeroiksi.

Kvantifikaatioimperatiivista

Tomas Hanell (2019) kirjoittaa kvantifikaatioimperatiivista - tällöin yhteiskunnan hallinnon on mahdotonta toimia ilman määrällisiä mittareita, josta syntyy riippuvuussuhde - yhdyskuntasuunnittelun kontekstissa, jossa tarkastellaan numeroiden varaan rakennetun päätöksenteon haavoittuvuutta, jos numeerisen tiedon implisiittistä roolia päätöksenteossa ei tunnusteta. Numero on muuttunut rengistä isännäksi. Huolimatta siitä, että numeerista päätöksentekoa tarkastellaan kriittisesti, oikeanlaisilla numeroilla voidaan saada myös hyvää aikaan, jos numeerisen tiedon implisiittinen rooli päätöksenteossa tunnustetaan. On silti syytä pohtia kvantifikaatioimperatiivin valta-asemaa, jossa tarkat luvut antavat analyysille (näennäisesti) objektiivisen leiman ja numeroiden avulla voidaan (näennäisen) helposti tiivistää vaikeita

asiakokonaisuuksia. Numeroiden avulla asioita voidaan ilmaista ytimekkäästi ja ristiriidattomasti, tarjoten yksinkertaistettu narratiivi edesauttamaan hallinnollisia päätöksiä ja politiikkaa. (mt., 9–11.)

Sosiaalihuoltoa tai sen asiakkaiden tilanteita ei useinkaan selitetä lukujen avulla, joka antaa tilaa yksilöiden mielikuvien kehittymiselle. Juho Saaren ym. (2017) tekemän artikkelin kiteytyksenä oli, että suomalaisten elämäkokemukset ja -katsomukset ovat siinä mielessä eriytyneet, etteivät he enää tunnista kaikilta osin toistensa elämän edellytyksiä. ”Mitä enemmän ihmisillä on kokemusta köyhyydestä, sitä vähemmän heiltä saa tukea laiskuutta koskevalle väitteelle, ja sitä enemmän he korostavat rakenteellisten tekijöiden merkitystä. Vastaavasti mitä kauempaa köyhyyttä tarkastelee, sitä voimakkaammin laiskuutta korostava näkemys korostuu. Yhteys on systemaattinen.” Tällainen kahtia jaottelu lisää jännitteitä ja väärinymmärryksiä väestöryhmien välillä. (Mt. 205–206.)

Tulisiko sosiaalihuollossa ja sosiaalityössä hakea tukea numeroista vai ei? Numeroita hyödynnetään aina silloin, kun kerrotaan, miten rahaa käytetään väärin tai kuinka paljon ihmiset huijaavat rahaa yhteiskunnalta. Valtakunnan päämediassa, Helsingin Sanomissa (HS 12.5.2025), julkaistiin artikkeli, jossa kerrottiin Kelasta saatujen tietojen perusteella Kelan etuuksien väärinkäyttöepäilyksien kirjatun vuonna 2024 yli tuhat kappaletta, joista on syntynyt arviolta 7,1 milj. euron kustannukset. Aivan artikkelin lopussa kerrottiin kuitenkin, että väärinkäytösepäilyjen määrä on laskenut jatkuvasti ja vuonna 2024 väärinkäytösepäilyjen osuus oli 0,43 promillea kaikista maksetuista etuuksista ja yleisempää on etuisuuksien alikäyttö (arviolta 10 milj. euroa).

Otsikot ja ihmisten mielikuvat saavat vahvistusta, mikäli asioiden todellinen tila jätetään sivuhuomautukseksi. En voi olla pohtimatta esimerkiksi koko sosiaalihuollon ja sosiaalityön asiakkaisiin kohdistuvaa epäluuloa arviolta 7 miljoonan euron väärinkäytösepäilyjen johdosta, samaan aikaan kun tilkitsemällä somevaikuttajien osinkoverotusjärjestelyitä, kasvaa vuotuisten verotulojen määrä 34 miljoonalla eurolla (VN/13385/2025; kts. myös Finnwatch 2024). Tai miten hiljattain Helsingin Sanomissa (HS 20.7.2026) kerrottiin yrittäjien keinoista laittaa yksityiskuluja ”firman piikkiin”. Sivulauseen omaisesti kerrottiin yhdestä tällaisesta keinosta eli peitelystä osingosta, joita ei tilastollisesti erikseen eritellä, mutta vuosittain tapauksia on noin 450 ja sen verotettu kokonaismäärä on ollut noin 50 miljoonaa euroa. Tarkoitus ei ole tässä hakea vastakkainasettelua vaan nostaa esiin asioiden erilainen käsittelytapa.

Sosiaaliturvan väärinkäyttöä koskeva julkinen keskustelu havainnollistaa numeroiden retorista voimaa, jotka saattavat vahvistaa epäluuloa sosiaalihuollon asiakkaita kohtaan. Tämä ei osoita, että määrällinen tieto olisi tarpeetonta, vaan että numerot tarvitsevat rinnalleen mittakaavaa, kontekstia ja tulkintaa. Kun määrällinen tieto saa päätöksenteossa vahvan aseman, on kysyttävä, millainen tietopohja sosiaalihuollolla ylipäätään on ja millaiseen tietoon sosiaalihuollon tiedolla johtaminen perustuu.

Tiedolla johtaminen ja sosiaalityön tietopohja

Tietojohdaminen on yksi nykyajan trendisanoista ja sitä käytetään kattokäsitteenä kuvaamaan useita eri toimintoja – toisaalta tietojohdaminen onkin kattokäsite. Tässä keskityn tiedolla johtamisen käsitteeseen, jonka voi niin ikään ajatella olevan kattokäsite, joka pitää sisällään kaikki

tietojohdamisen osa-alueet toimien usein strategisena käsitteenä. Tiedolla johtamisen käsite huomioi mielestäni paremmin vuorovaikutuksellisen ulottuvuuden liittyen toimintatapoihin, jolla tietoa jalostetaan ja hyödynnetään toiminnan johtamisessa. (Laihonen ym. 2013, 32, ks. myös Leskelä ym. 2019, 15.) Tiedolla johtaminen on nostettu kansallisella tasolla eräänlaiseksi strategian kärjeksi, jolla tavoitellaan vahvaan tietopohjaan perustuvaa päätöksentekoa ja tätä kautta toimivia ja kustannusvaikuttavia palveluita kansalaisille. Myös sosiaali- ja terveydenhuollossa tiedolla johtaminen on tullut hyvinvointialueuudistuksen myötä osaksi strategista ajattelua, jonka avulla pyritään löytämään ratkaisuja parempiin, mutta erityisesti tehokkaampiin ja vaikuttavampiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. (esim. Laihonen & Saranto 2021, Ikonen ym. 2019.) Vahva tiedolla johtamisen kulttuuri hyvinvointialueella voi lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä, perusteltavuutta ja kykyä hyödyntää erilaisia tietomuotoja (Laihonen ym. 2013, 30).

Lukiessa sosiaali- ja terveydenhuoltoa käsitteleviä kansallisia raportteja ja selvityksiä viime vuosilta, ei voi olla kiinnittämättä huomiota siihen, miten monissa niissä toistuu havainto, jonka mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteinen tietopohja on epätasapainoinen: terveydenhuollosta on saatavilla vakiintuneempaa rekisteri-, indikaattori- ja laaturekisteritietoa, kun taas sosiaalihuollon tieto kuvataan usein hajanaiseksi, paikalliseksi, puutteellisesti vertailukelpoiseksi tai vasta rakentumassa olevaksi. (esim. Liukko ym. 2022, Vesa ym. 2020, Ikonen ym. 2019, Jonssen ym. 2019). Tarvitaan sote-yhteistä tietopohjaa, hyvinvointialueen koko toiminnan kattavia tietokokonaisuuksia, mutta myös erityistä sosiaalihuoltoa koskettavaa tietoa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon erot käytettävissä olevista tietopohjista ja tutkimustiedosta ovat valtavat. Tätä saattaa osin selittää yksinkertainen taloudellinen resurssointi. Terveydenhuollon tutkimusta on rahoitettu kansallisesti yli 75 vuotta, kun sosiaalihuollon VTR-rahoitukset ovat olleet haettavissa noin kuuden vuoden ajan. Esimerkiksi vuonna 2025 terveydenhuollon VTR-rahoituksen kokonaismäärä oli 35 milj. euroa, kun sosiaalihuollolle oli korvamerkitty kahdeksan milj. euroa. Erityisen merkittäväksi voidaan tulkita päätös, kun sosiaali- ja terveysministeri Wille Rydman päätti omavaltaisesti puolittaa jaettavan kahdeksan miljoonan euron tutkimusmäärärahan (STM 2026). Tämä ei edesauta sosiaalihuollon oman ja sote-yhteisen tietopohjan laajentumista. Tämä herättää kysymyksen siitä, miksi sosiaalihuollon tietopohjan vahvistaminen ei edelleenkään ole prioriteettina, vaikka siihen kuluu 45 % soterahoituksesta? Riskinä on, että sosiaalihuollon arviointi ja vaikuttavuuden mittaaminen ohjautuu kohti terveydenhuollon tiedon logiikkaa, ellei sosiaalihuollon omia tietolähteitä, käsitteitä ja arviointirakenteita vahvisteta.

Kvantifikaatioimperatiivin ongelma konkretisoituu sosiaali- ja terveydenhuollon tiedolla johtamisessa, jossa käytettävissä oleva tietopohja ei jakaudu tasaisesti sosiaalihuollon ja terveydenhuollon välillä. Jos sosiaalihuollon tietopohja on hajanaisempi ja ohuempi kuin terveydenhuollon, tarvitaan rakenteita, jotka vahvistavat sosiaalityön omaa tutkimusperustaista tiedonmuodostusta.

Tutkimusperustaisuus ja tiedonmuodostuksen käytännöt sosiaalityössä

Tarvitaan tietoa, joka huomioi kokemukset, vuorovaikutuksen ja arjen käytännöt. Viime vuosina sosiaalityössä on kuitenkin edistetty rakenteita, jotka vahvistavat tutkimusperustaisuutta ilman, että käytännön työ ja tutkimus erkanevat toisistaan. Isokuortti ym. (2025) kuvaavat Helsingin sosiaali-,

terveys- ja pelastustoimialalla toteutettua tutkimuspainotteisen uramalliohjelman pilottia, jossa sosiaalityöntekijät käyttivät osan työajastaan tutkimukseen asiakastyön ohella. Malli toi yhteen tutkijat ja käytännön toimijat kumppanuudessa, joka paransi tutkimuksen laatua, koulutusten käytäntörelevanssia ja vahvisti tutkimusmyönteisyyttä työyhteisöissä. Samalla sosiaalityöntekijät kokivat työnsä mielekkyyden ja osaamisen kehittyvän – havainto, joka on merkityksellinen alalla, jossa kuormittavuus ja vaihtuvuus ovat suuria.

Pirkanmaan hyvinvointialueella on jo olemassa rakenteet rakenteellisen sosiaalityön kontekstissa laadituille sosiaalisille raporteille. Tämä ei kuitenkaan riitä. Tarvitaan esimerkiksi aiemmin esitelty tutkimuspainotteinen uramalliohjelmaa ja rakenteita käytäntötutkimukselle. Nyt Pirkanmaan hyvinvointialueella toteutettu Sinnikäs sosiaalityö -käytäntötutkimus on tehty yhteistyössä Sisä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa. Ideointi ja toteutus ovat tapahtuneet vapaamuotoisesti eikä tähän ole kysytty lupaa keneltäkään. Lukiessani jo tehtyjä käytäntötutkimuksia en voi olla miettimättä miksi tällainen potentiaali halutaan jättää käyttämättä?

Esimerkiksi Netta Braconen ja Viola Vallin (2026) artikkelissa tarkastellaan maahan muuttaneiden asiakkaiden tarpeita ja niihin vastaamista ryhmämuotoisissa sosiaalipalveluissa. Käytäntötutkimustaan varten he ovat toteuttaneet Pirkanmaan hyvinvointialueen sosiaaliohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden ryhmä- ja yksilöhaastatteluita. He esittävät konkreettisina toimenpiteinä kielitietoisten käytäntöjen lisäämistä, käytännön työelämätaitoja vahvistavan työskentelyn vahvistamista palveluissa, suomen kielen opetuksen saatavuuden parantamista myös hyvinvointialueen ryhmämuotoisissa sosiaalipalveluissa, yksilöllisen rinnalla kulkevan tuen vahvistamista sekä rakenteiden ja palveluiden nykyistä monitoimijaisempaa kehittämistä.

Sonja Niemen ja Nanna Gisselbergin (2026) reflektiivisessä esseessä tarkastellaan gerontologista sosiaalityötä erityisesti tilanteissa, joissa iäkkään asiakkaan läheissuhteet ovat haavoittavia ja tuottavat erityisen tuen tarvetta. Heidän käytäntötutkimuksensa tuo esiin tarpeen vahvistaa perhelähtöistä ja systeemistä työtettä myös täysi-ikäisten kanssa työskennellessä sekä kehittää sosiaalityön ja terveydenhuollon välistä yhteistyötä. Niemen ja Gisselbergin käytäntötutkimus perustuu kirjoittajien usean vuoden työkokemukseen ja kahteen kuvitteelliseen, käytännön ilmiötä yhdisteleeseen tapausesimerkkiin.

Tutkimusperustaiset käytännöt, sosiaaliset raportit ja käytäntötutkimus osoittavat, että sosiaalityön tieto voidaan jalostaa päätöksenteossa hyödynnettäväksi ilman, että sen moniäänisyys katoaa.

Lopuksi

Likainen sosiaalinen ei ole tiedolla johtamisen ongelma, joka pitäisi siivota pois, vaan muistutus siitä, että kaikki yhteiskunnallisesti olennainen tieto ei taivu numeroiksi. Sosiaalityön tiedolla johtamisen tehtävänä on rakentaa siltoja numeroiden, kokemusten, tutkimuksen, ammatillisen harkinnan ja rakenteellisen analyysin välille. Tällöin numerot voivat palvella sosiaalihuoltoa rengin asemassa, mutta ne eivät pääse määrittämään yksin sitä, mikä lasketaan tiedoksi, onnistumiseksi tai vaikuttavuudeksi.

Tiedolla johtamisen edut pääsevät esiin, kun hankittua tietoa hyödynnetään tietoisesti palvelujen kehittämisen sekä päätöksenteon tukena ja siksi sen tulisi näkyä kaikessa toiminnassa. Tiedolla johtamista ei voi ulkoistaa yhdelle yksikölle tai yksilön vastuulle, vaan se tulee nähdä koko organisaation läpäisevänä tapana toimia. Organisaatiossa tulee olla kulttuuri, joka tukee jokaisen työntekijän tietoista tiedon hyödyntämistä omassa toiminnassaan - pienetkin arkipäiväisiltä tuntuvat oivallukset ovat tärkeitä, jos ne auttavat kehittämään toimintaa. Parhaiden käytäntöjen laajempi soveltaminen tai uusien ideoiden poikiminen tapahtuu usein hiljaisen tiedon ja kollegoiden kokemusten jakamisen välillä. (Laihonen ym. 2013, 78–79.) Kun tiedolla johtaminen ymmärretään muuksikin kuin tehostamisen välineeksi, uskon sen tarjoavan sosiaalihuollolle ja sosiaalityölle paljonkin oivalluksia tehdä asioita toisin. Jotta voidaan johtaa tiedolla, tarvitaan laadukasta ja luotettavaa tietopohjaa.

Tiedolla johtamisen kulttuuriin voidaan liittää myös tietämättömyyden hallinta. Harri Jalonen (2020, 81) kuvaa negatiivisesti ja positiivisesti virittynyttä tietämättömyyden hallintaa organisaatiossa. Positiivisessa tietämättömyyden hallinnassa organisaatiossa rohkaistaan paljastamaan tietämättömyys, joka lisää organisaation kykyä kyseenalaistaa vallitsevia näkemyksiä ja ruokkii uteliaisuutta. Fiksuissa organisaatioissa tiedostetaan, että vuorovaikutuksen mahdollistaminen on keino tulla tietoisemmaksi omasta tietämättömyydestä. Jos vuorovaikutus puuttuu, tiedonmuodostus jää vaillinaiseksi. (emt. 82). Hyvinvointialueella tulee antaa tilaa asioiden aidolle reflektoinnille ja ymmärtää, että organisaation järjestystä ylläpitävät säännöt, prosessit ja vakiintuneet menettelytavat ovat tehokkaita kyselemisen, epäilemisen ja ihmettelyn esteitä (emt. 79). Organisaatiossa tulee olla ymmärrystä pysähtymiselle.

Sosiaalihuollon kansallisen tietopohjan vahvistuminen tulee avaamaan uusia mahdollisuuksia tiedolla johtamiseen. Suomessa saadaan ensimmäistä kertaa vuonna 2028 kansallisella tasolla kattavat sosiaalihuollon rekisteritiedot hyödyntäen vuoden 2027 tietoja. Mitä nämä tiedot tulevat meille paljastamaan? Ja ennen kaikkea mitä me aiomme tällä tiedolla tehdä ja miten tätä valtavaa tietomassaa aiotaan hyödyntää? Sosiaalityön tieto on arvokasta juuri siksi, että se ei ole aina puhdasta, yksiselitteistä tai helposti mitattavaa. Sosiaalityö kohtaa päivittäin asiakkaiden elämäntilanteita, joissa syy-seuraussuhteet ovat monimutkaisia ja hitaasti avautuvia.

Tiedolla johtaminen ei saa kaventua numeroihin, vaan siinä tulee kyetä käsittelemään myös epävarmuutta, ristiriitoja, hiljaista tietoa, kokemuksia ja rakenteellisia epäkohtia. Sosiaalityön tiedonmuodostus tuottaa aineksia tiedolla johtamiseen, mutta samalla se myös haastaa sen, millainen tieto organisaatiossa tunnistetaan johtamisen kannalta arvokkaaksi. Siksi sosiaalityön tiedonmuodostus ei ole tiedolla johtamisen ongelma vaan sen välttämätön korjausliike.

Lähteet

- Bracone, N. & Valli, V. (2026). Maahanmuuttaneet sosiaalipalveluiden asiakkaat kuntouttavassa työtoiminnassa ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Käytäntötutkimus. Pirkanmaan hyvinvointialue. Luettu 17.6.2026 <https://www.pirha.fi/documents/d/sisa-suomen-sosiaalialan-osaamiskeskus/maahanmuuttaneet-sosiaalipalveluiden-asiakkaat-kuntouttavassa-tyotoiminnassa-ja-sosiaalisessa-kuntoutuksessa>
- Douglas, M. (2000). Puhtaus ja vaara: Ritualistisen rajanvedon analyysi (V. Blom & K. Hazard, suom.). Vastapaino. (Alkuperäinen teos julkaistu 1966)
- Finnwatch (2024). Osinkoverojen välttelyä holdingyhtiöjärjestelyn avulla. (Seurantaraportti 09/2024). Luettu 17.7.2025 https://finnwatch.org/images/reports_pdf/Osinkoverojen_valttelya_holdingyhtiojarjestelyn_avulla.pdf
- Hanell, T. (2019). Hyvästä rengistä huonoksi isännäksi: kvantifikaatioimperatiivi yhdyskuntasuunnittelussa. *Yhdyskuntasuunnittelu*, 57(3), 9–23. <https://doi.org/10.33357/ys.86009>
- HS (20.7.2026). Firman piikkiin! Helsingin Sanomat verkkojulkaisu. Luettu 23.7.2026 <https://www.hs.fi/visio/art-2000012108662.html>
- HS (12.5.2025). Hallitus haluaa sosiaalitukihuijarit esiin tutkimalla ihmisten pankkitilejä. Helsingin Sanomat verkkojulkaisu. Luettu 18.6.2025 <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011199027.html>
- Ikonen Tuija & asiantuntijaryhmä (2019). Asiakasryhmäkohtainen tieto laadusta ja vaikuttavuudesta sosiaali- ja terveydenhuollon tiedolla johtamisessa ja ohjauksessa: Laaturekisterien asema palvelujärjestelmässä. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:70). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4129-8>
- Isokuortti, N., Jäppinen, M., Haikonen, M., Hyrri, E., Pasanen, K., Alatalo, M. & Laakso-Kiviluoto, S. (2025). Asiakastyön ja tutkimuksen yhdistäminen vahvistaa sosiaalipalvelujen tutkimusperustaisuutta. *Yhteiskuntapolitiikka*, 2025(1), 81–87. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025021211723>
- Jalonen, H. (2020). Tietämättömyyden tunnustaminen on viisauden alku. *Focus Localis*, 48(3), 74–83. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202101283092>
- Jonsson, P. M., Pikkujämsä, S., & Heiliö, P.-L. (toim.). (2019). Kansalliset laaturekisterit sosiaali- ja terveydenhuollossa: Toimintamalli, organisointi ja rahoitus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (Raportti 16/2019). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-420-2>
- Laihonen, H., & Saranto, K. (2021). Tiedä ensin, johda sitten: Sote-tietojohdamisen osaamistarpeet sekä kansallisen koulutuksen ja tutkimuksen nykytila. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:33). Sosiaali- ja terveysministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6890-5>

Laihonen, H., Hannula, M., Helander, N., Ilvonen, I., Jussila, J., Kukko, M., Kärkkäinen, H., Lönnqvist, A., Myllärniemi, J., Pekkola, S., Virtanen, P., Vuori, V., & Yliniemi, T. (2013). Tietojohdaminen. Tampereen teknillinen yliopisto, Tietojohdamisen tutkimuskeskus Novi <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-15-3058-6>

Leskelä, R.-L., Haavisto, I., Jääskeläinen, A., Sillanpää, V., Helander, N., Laasonen, V., Ranta, T., & Torkki, P. (2019). Tietojohdaminen ja sen kehittäminen: Tietojohdamisen arviointimalli ja suosituksia maakuntavalmistelu pohjalta. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:42). Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-754-3>

Liukko, E., Muurinen, H., & Karjalainen, P. (2022). Rakenteellisen sosiaalityön nykytila ja tulevan kehityksen suuntaviivoja: Kuntakyselyn tuloksia. (Työpaperi 16/2022). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-857-6>

Markkula, A. & Ojala, N. (2026). Kollektiivisuus osana rakenteellista sosiaalityötä – kahden kandidaatintutkielman keskeisiä näkökulmia. Käytäntötutkimus. Pirkanmaan hyvinvointialue. Luettu 7.4.2027.

<https://www.pirha.fi/documents/d/sisa-suomen-sosiaalialan-osaamiskeskus/kollektiivisuus-osana-rakenteellista-sosiaalityota-kahden-kandidaatintutkielman-keskeisia-nakokulmia>

Niemi, S. & Gisselberg, N. (2026). Auttamistyön rajanvedot gerontologisen sosiaalityön tiedonmuodostuksen näkökulmasta. Käytäntötutkimus. Pirkanmaan hyvinvointialue. Luettu 12.6.2026

<https://www.pirha.fi/documents/d/sisa-suomen-sosiaalialan-osaamiskeskus/auttamistyon-ajanvedot-gerontologisen-sosiaalityon-tiedonmuodostuksen-nakokulmasta>

Saari, Juho, Kainulainen, Sakari & Mutanen, Annina (2017) Köyhyyskartta – Kuka pitää köyhää laiskana? Teoksessa Juho Saari (toim.) Sosiaaliturvariippuvuus. Sosiaalipummit oleskeluyhteiskunnassa? Tampere University Press, 189–206.

STM (2026). STM myönsi valtionavustusta sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö. Tiedote 23.6.2026 klo 11.08. Luettu 21.7.2026

<https://stm.fi/-/stm-myonsi-valtionavustusta-sosiaalityon-yliopistotasoiseen-tutkimukseen>

Sujamo, R. & Perkiö, E. (2026) Sosiaalista raportointia Pirkanmaan hyvinvointialueella 2023–2025 - Koontiraportti sosiaalisista raporteista 2023–2025. Pirkanmaan hyvinvointialue. Luettu 26.5.2026

<https://www.pirha.fi/documents/d/guest/koonti-sosiaalisista-raporteista-pirkanmaan-hyvinvointialueella-2023-2025>

Vakkala, Hanna & Syväjärvi, Antti (2020) Tietokulttuurin ulottuvuudet sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuvissa organisaatioissa – vuorovaikutteisen tiedolla johtamisen haaste. *Hallinnon tutkimus* 39(2), 122–139. <https://doi.org/10.37450/ht.98085>

Vesa, S., Santalahti, V., Nieminen, V., Nikunlaakso, R., Reuna, K., Niemi, M., Ketonen, E.-L., Kouvonen, A., Lintula, L., Salo, P., Luukkainen, K., Salenius, M., & Oksanen, T. (2020). Sosiaalinen hyvinvointi ja sen tiedolla johtaminen. (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:52). Valtioneuvoston kanslia. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-037-0>

VN/13385/2025. Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta. Lausuntopalvelu.fi. Luettu 17.7.2025
<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=67acecca-9d32-4832-a2f6-cf25c77a87ff>